

GROEN

Ruben van Luijk

GROEN

Gasterna 2024

© Ruben van Luijk, 2024

Tweede, herziene druk

Eerste druk: Rotterdam, Uitgeverij Nadorst 2009

ISBN 9789403757347

...zelfs nu nog zal ik niet vertellen hoe ze heette. Alles zal ik zeggen, niets zal ik verzwijgen. Behalve haar naam. Desalniettemin was het haar naam die me het meest opviel, die maandagavond dat ik haar voor het eerst ontmoette bij bijbelstudiegroep Bid & Werk. Ik werd meteen getroffen door haar ogen en haar lach en de mengeling van verlegenheid & intelligentie die daarin lag. Maar vooral door haar naam. Ze droeg namelijk dezelfde naam als mijn moeder. Pas maanden later kwam ik erachter dat ze voluit, officieel, heel anders heette dan de vrouw die mij geboort had, dat ze o.a. met de naam van de heilige maagd gedoopt was. En toen kon het me trouwens geen ruk meer schelen ook, al had ze de naam van mijn vader gehad. Maar op dat moment was haar naam voldoende om het hokje 'nee' aan te vinken op het lijstje van potentiële partners dat elke jongen min of meer onderbewust bij zichzelf invult wanneer hij een nieuw meisje tegenkomt. *Fuck, wat een schatje*, dacht ik nog. Doch het leek me wat al te bar om straks in het halfdonker van de slaapkamer op de allerintiemste momenten van vervoering de naam van mijn moeder uit te moeten roepen. Dat is de zuivere waarheid, ik zweer het.

Ze had toen nog die kamer aan de uiterste rand van de stad en was net verhuisd vanuit de diepste diepten der Zeeuwse Eilanden: eerstejaars studente geneeskunde, negentien jaar oud, *ways just like a baby child*. Op een fotootje op pagina xxx van de Almanak der Medische Faculteitsvereniging Rotterdam is nog te zien hoe ze er uitzag in die tijd; molliger dan nu, met halflang haar in staartje en de voorzichtige boerenkiespijnlach van een Zeeuws meisje dat vers van school vertrokken is naar de verre stad.

Een paar weken later zag ik haar opnieuw, weer op een avond van de bijbelstudie. Dat moet op een maandag zijn geweest. De bijeenkomsten van Bid & Werk werden namelijk altijd op maandag gehouden, 'om de week bij de leden thuis', zoals ook in het kerkblad aangekondigd stond. Toevallig was de bijbelstudie ditmaal bij haar in huis. Op een pitje in haar kamer had ze een grote pan spaghetti met tomatensaus gekookt, want de bijbelstudieavonden begonnen altijd met een gezamenlijke maaltijd & verliepen ook verder telkens min of meer volgens hetzelfde patroon. Eerst zongen we onder begeleiding van gitaargeplokkel & zittend op van heren der aangesleepte stoelen liedjes uit de E&R-bundel, blijchristelijke opwekkingsliedjes die tijdens de gewone kerkdienst niet mochten. Vervolgens baden we om de verlichting met de Heilige Geest en bogen ons over een bijbelgedeelte of een hoofdstuk uit één of andere op dat moment veelbesproken populair-theologische paperback (hypes waarvan de rest van Nederland onwetend blijft). Het ging daarbij met name om de praktische toepassing van het

Woord. Wat betekende Gods boodschap voor ons in ons leven, in de 'praktijk van alledag'? Keer op keer spraken we over de vraag of je collega's op het werk moest aanspreken als ze vloekten, over de manier waarop je anderen het beste kon vertellen van het geloof en vooral over het grote belang van het hebben van een 'levende relatie met Jezus' – al kon niemand van ons precies uitleggen wat dat dan inhield, een 'levende relatie met Jezus hebben'.

Die avond hadden we het niet over het grote belang van een levende relatie met Jezus, en ik weet ook niet waarover dan wel, want ik had vooral schuinse ogen voor haar, het nieuwe meisje van de bijbelstudie. Ze droeg een tuinbroek van grijze spijkerstof en liep op haar sokken. Tijdens de bijbelstudie zat ze tegenover me op een rieten stoel, en het viel me op hoe onrustig-beweeglijk ze was, zelfs tijdens het zingen & bidden & bijbellezen. Met haar hand trok ze nu weer de ene, dan weer de andere knie op; soms pakte ze ook nog haar voet en legde die met de hiel op de zetel van de stoel, tegen de naad die over het kruis van haar tuinbroek liep. En ik, stille registrator, schuinonder/tegenover haar op de zitzak, kijkend.

Blues-eyed boy meets green-eyed girl... en het onvermijdelijke verhaal ontvouwt zich, het al talloze malen beschreven en al talloze malen bezongen en al talloze malen gespeelde verhaal van een jongen met een meisje. Aanvankelijk is er echter nog geen verhaal, nog geen geschiedenis, is het nog niet duidelijk dat iets zich uit de normale gang van het leven gaat lichten. Aanvankelijk zijn

er alleen fragmenten, flarden van herinnering, geïsoleerde momenten die zich pas later opeenstapelen tot het bouwwerk van een geschiedenis. En dit is geen vertelling van onblusbare liefde op het eerste gezicht, van onmiddellijke, onafwendbare, alles verzengende hartstocht. God is mijn getuige dat ik niet zonder verzet voor haar bezweken ben! In het begin (vergeetachtigheid, nervositeit, doortrapte truc van het onderbewuste?) verwarde ik haar naam steeds weer met die van een ander meisje van de bijbelstudiegroep: en in die tijd heb ik zelfs meerdere malen plechtig tegen mezelf verklaard dat ik niet verliefd op haar was. Ik had ook wel die foto bij haar aan de muur gezien, dat ingelijste kiekje waarop ze in de armen van een toen nog naamloze jongen een glijbaan afroetste in één of ander hamburgerketenfiliaal in onze prachtige provincie Zeeland, vastgelegd *in the hot of the action* zozegd. Een tijdje later hoorde ik dat dat inderdaad haar vriendje was: B... heette hij, afgezaagde Hollandse naam in optima forma. Ze vertelde me zelf over hem toen we na een studieavond van onze immer enthousiaste dominee een keer buiten de kerk nog wat stonden te praten, zij op haar fiets tegen het hek geleund, ik idem dito. Hij was niet van de kerk, haar vriendje, zelfs niet gelovig, vond het 'allemaal wel interessant' maar 'kón het gewoon niet geloven'; afijn, heel de gebruikelijke tuinfluitertrilogie, en ik weet nog dat ik zei, en het nog meende ook, dat het goed was dat hij tenminste eerlijk was over zijn twijfels.

'Dat is beter dan dat hij doet alsof, nu weet je in ieder geval dat het waar is wat hij zegt.'

Ze had iets met hem gekregen (zo deed ze uit de doeken) toen ze nog op school zat, de protestants-christelijke middelbare school van Terneuzen, want in Zeeland bestond geen speciaal voortgezet onderwijs om zestienjarige gereformeerde meisjes tegen de verleidingen van de heterodoxe liefde te beschermen. Hij was een paar jaar ouder dan zij en speelde gitaar in een bandje. Haar zeer godvrezende ouders waren uiteraard niet erg enthousiast geweest over haar ‘verkering’ (zoals ze het zelf steevast noemde), ze vonden haar nog te jong voor een vriendje, en dat hij niet van de kerk was hielp ook al niet; heftige woordenwisselingen met slaande meisjeskamerdeuren en gierende huilbuien volgden, maar ze was een stijfkopje, o god, en wat voor een stijfkopje!

‘Als hij gitaar speelt, word ik zo verliefd op hem,’ vertelde ze me smeltend, ‘Dan wordt hij helemaal één met zijn instrument.’

En ik glimlachte wat stompzinnig en dacht aan het onbewust dubbelzinnige van haar woorden en de onvermijdelijke Freudiaanse connotatie van gitaar- als-verlengstuk-van-de-penis en het onverbiddelijk clichéeske van schoolmeisje-wordt-verliefd-op-jongen-in-bandje.

Zelf woonde ik toen al zo'n anderhalf, twee jaar op de bedompte kamer waar ik nu ook deze regels neerschrijf, in een oud huis in het centrum van de stad dat door de uitbater (een louche tapijthandelaar) langzaam aan het verval werd prijsgegeven. Het huis werd vrijwel uitsluitend bewoond door studenten & ex-studenten, met uitzondering van een nogal vetzuchtige Pers die om onduidelijke redenen uit Iran gevlucht was, enkel zeer kortaf Duits sprak en zittend in zijn kamer zijn dagen sleet met blowen. Eens in het jaar, in de maand mei, werden wij huisgenoten allemaal uitgenodigd om Perzisch nieuwjaar met hem te vieren, waarbij we wat ongemakkelijk op grote kussens tegen de muur van zijn kamer zaten terwijl hij ons hevig zwetend pikzwarte thee en oneetbare koekjes serveerde en tenslotte elke keer weer hetzelfde cassettebandje opzette met klagelijke vioolmuziek van zijn helaas te vroeg gestorven oom.

Een jaar daarvoor was ik gestopt met mijn studie, 'voor even', omdat ik geen geschikt afstudeeronderwerp kon vinden; een 'even' dat uiteindelijk drie jaar duren zou. De meeste andere bewoners beschouwden me als een soort monnik. Ik dacht teveel, liep steevast wat gebogen, kwam zelden buiten de deur en was altijd bezig met onbegrijpelijke onderzoekprojectjes die het steeds net niet werden - Chinezen op Katendrecht tijdens de Tweede Wereldoorlog, verdwenen Japanse handelskoloniën in Zuidoost-Azië,

Maltezer ridders in het Caribisch gebied. 'Jij bent geen nerd,' vertelde mijn huisgenoot me eens joviaal-vriendschappelijk, 'Jij bent een psychonerd!'

In die tijd (en ook nu nog wel) kon ik uren liggen dromen over de liefde & de meisjes. De irreële regionen van de fantasie kennen hun eigen charme, en ik verzette me tegen het opgeven van deze droomwereld, deze staat van quasi-permanente rêverie waarin ik tot dan toe mijn leven verdroomd had en waarin Het Meisje of De Vrouw telkens weer andere gedaantes kon aannemen, de talloze mogelijke liefdes waarvan ik allemaal hield: vrolijke meisjes, droevige meisjes, blonde meisjes, oosterse meisjes, negermeisjes, frêle meisjes met hoofddoekjes, meisjes met lang haar, meisjes met kort haar, meisjes met rood haar, de ne-me-touche-pas meisjes, de stille meisjes die in de trein uit het raam kijken – de ontelbare meisjes van de verbeelding kortom.

Zoals iedere jongen benauwde het me om deze onbegrensdeheid van het mogelijke prijs te geven voor één bepaalde manifestatie van het werkelijke. Was zij dan echt degene waarvoor ik tenslotte zou vallen? Ze had nu niet bepaald het figuur van Claudia Schiffer, was feitelijk een heel gewoon gereformeerd meisje, een klein mollig dingetje met bijna onopvallende borstjes. Cupmaten interesseerden me weliswaar niet zo, maar misschien had ze wel van die hangtietjes... Bovendien had ze dus al een vriendje. Het irriteerde me ook onnoemelijk dat het nu allemaal juist op de bijbelstudie moest gebeuren, het cliché aller gereformeerde clichés, 'jongen vindt meisje bij

bijbelstudievereniging'. Ik begreep toen nog niet dat de beste dingen in het leven bijna altijd cliché zijn, en dat de essentie van welk liefdesverhaal ook altijd kitsch is, en dat het geen zak uitmaakt of je iemand nu in Kathmandoe of bij bijbelstudiegroep Bid & Werk ontmoet.

Met Pinksteren deed ze in haar Zeeuwse thuisgemeente 'belijdenis van het geloof', de plechtigheid waarmee je volmondig lid van de kerk wordt. Met de hele bijbelstudiegroep besloten we naar Zeeland af te reizen om hiervan getuige te zijn. De kerk zat stampvol, extra stoelen moesten aangedragen worden, het orgel jubelde en iedereen was op zijn pinksterbest, de haren gekamd, het overhemd gestreken. Door de hoge ramen scheen de lentezon op het fris-moderne kerkinterieur van stalen steunberen en gewassen grindtegels. Zij zat voorin, opzij van de preekstoel, met twee meisjes en een jongen die ook belijdenis zouden afleggen. Alle vier gingen ze staan toen het moment suprême aangebroken was en de predikant de vragen uit het Formulier voor de openbare geloofsbelijdenis voorlas.

'Belijdt u dat de leer van het Oude en Nieuwe Testament, die hier in de christelijke kerk geleerd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is? En belooft u bij de belijdenis van deze leer door Gods genade te blijven in leven en sterven?'

'Verklaart u, dat u van harte begeert God de Here lief te hebben en te dienen naar zijn Woord, te breken met de wereldse begeerten, en godvrezend te leven?'

'Ja' antwoordde ze zachtjes toen het haar beurt was, met zo'n gedempte stem dat het achter in de kerk nauwelijks was te verstaan.

Na de kerkdienst boden we namens de bijbelstudiegroep een stichtelijk boek aan met de bonkige titel *Onversneden Christendom*, waarin we voorin allemaal een zegenwens gehanepoot hadden. ('May the Force be with you,' schreef ik geloof ik; het boek zal vast nog wel ergens in haar kast staan.) Daarna aten we taart bij haarouders, in hun huis vol memorabilia uit Zuid-Afrika, ergens in de nieuwbouwwijk van Terneuzen waar haar vader praktijk als huisarts hield. In de tuin hing een linnen hangmat boven het frisgroene, met madeliefjes bespikkelde gazon. Het vriendje was er ook, maar zei of deed weinig dat opmerkenswaardig was. Haar moeder kan ik me beter voor de geest halen: een klein mager vrouwtje met kort haar, niet onvriendelijk, maar vrijgemaakt tot in de poriën. En denken 'zo ziet zij er over twintig, dertig jaar uit' (hoewel ik van dat mager nog niet zo zeker was). Haar vader herinner ik me ook nog scherp - een gemoedelijke, goedlachse man, een echte dokter. Op de één of andere manier maakte hij een beetje simpele, goedzakse indruk: de berustende goedigheid van ruimdenkende, verdraagzame mensen die zich schikken naar de nukken van een echtgenote die bij gelegenheid fel uit de hoek kan komen, iets wat ze stiekem alleen maar vertedert. God, hij leek een beetje op hoe ik over twintig, dertig jaar had kunnen zijn, denk ik zo.

Was ik ondertussen al verliefd op haar, was ik inmiddels begonnen haar stilletjes te begeren? Ik zou het echt niet durven zeggen: ik wist eigenlijk nog niet wat dat was, verliefd zijn. Ter ere van haar kerkelijke intrede droeg ze een wat treurige lange rok en had ze haar haar opgestoken, en ze leek me opeens zo anders, zo vreemd, een klein kort meisje in godvrezende kledij en met raar opgeklemd haar, dat ik bij mezelf dacht: nee, dit is toch niet het meisje waarmee ik iets zou kunnen krijgen, de grote, enige & echte liefde.

Doch de mens wikt maar God beschikt; en het zijn altijd de kleine, geniepige dingetjes waarmee de liefde vaste voet aan de grond weet te krijgen. Al vrij snel ontdekten we bijvoorbeeld dat we op dezelfde dag jarig waren, een feit waarover zij om de één of andere reden hevig moest blozen. Ook was er de eerste keer dat ze bij mij thuis kwam, vanwege het feit dat de bijbelstudie ditmaal op mijn bedompte kamer gehouden werd. Ze merkte meteen op dat ik Solzjenitsyn in mijn kast had staan, *De Goelag Archipel*, ingeklemd tussen de pareltjes van Nabokov en Sacher-Masoch die gereformeerde bezoekers nooit herkenden (om nog maar te zwijgen van ‘de Caurapancàsikà toegeschreven aan Bilhana’ of dr. Aigremont’s zeldzame verhandeling over Fuß- und Schuherotik). Die had ze ook gelezen, riep ze uit (De Goelag Archipel dus) – en nu ik dit opschrijf realiseer ik het me pas werkelijk: waar vind ik in hemelsnaam ooit weer een meisje dat *een blijde kreet van herkenning slaakt* als ze De Goelag Archipel in je kast ziet staan?

Later, toen ik ten behoeve van de gemeenschappelijke maaltijd in een totaler Krieg met simultaan overkokende

pannen, onvindbaar bestek en niet afgewassen bordes verweekeld was, verscheen ze plotseling in de deuropening van de keuken. Of ze me soms ergens bij kon helpen? Ze keek een beetje naar me op terwijl ze deze vraag stelde, en beet daarbij zachtjes op haar onderlip, een seconde maar misschien: en een moment kon ik mijn ogen niet van haar losmaken, zo godgeklaagd mooi was het.

Vervolgens kwam ik erachter dat ze groene ogen had. Ongelooflijk als het moge klinken, tot dan toe was me dit geheel ontgaan. Ik durfde haar meestal niet rechtstreeks aan te kijken, en als ik dat wel deed werd haar gezicht een soort waas waarin details verloren gingen. Maar op een keer keek ik van opzij naar haar (het was weer tijdens een bijbelstudie in mijn kamer, ik geloof dat ze op deze stoel zat waarop ik nu achter mijn bureau zit te schrijven) – en het licht viel opeens op zo'n manier in haar ogen dat ze wel op leken te lichten, met een intense, smaragdachtige tint van groen, doorschijnend bijna, en dooraderd met een fijn weefsel van kleine bruine filigraandraadjes. Ik kon nog net een uitroep van wilde verrassing onderdrukken. Het was alsof het kwartje weer een stukje verder in de fruitautomaat viel (drie keer een aardbeitje), alsof ik een sleutelpassage had ontdekt in een belangrijk archiefstuk: ik viel niet op zomaar een meisje, ik viel op Het Meisje Met De Groene Ogen...

Het zijn dit soort ogenblikken waardoor alles mythisch wordt. Voortaan keek ik elke keer dat ik haar zag weer naar haar ogen, onwillekeurig bijna. En elke keer weer hadden ze

een andere tint, soms bijna blauw, soms bijna bruin, maar meestal dat bepaalde groen van de zee, of van sommige zeeën dan; zeeën waarin ik had willen verdrinken, de rest van mijn leven naar adem had willen happen...

Mijn definitieve capitulatie liet daarop niet lang meer op zich wachten, het moment waarop de conclusie dat ik echt iets voor haar voelde onontkoombaar werd: onvermijdelijk keerpunt in al dit soort geschiedenissen van eerste & grote liefde. Ik weet het nog goed. Het was tijdens een etentje ter afsluiting van het bijbelstudieseizoen, in het begin van een prachtige zomer. We hadden een bovenzaal gereserveerd in een Turks restaurant aan de Proveniersstraat, waren meen ik ook met z'n twaalven. De meeste bijbelstudieleden waren er al, toen zij binnenkwam: en ik zag meteen dat er iets met haar gebeurd was.

Ze had haar haar kort laten knippen.

En het zat – om kort te zijn – voor geen meter.

In die periode had ze het nog niet zoals ze het later droeg, die jongensachtige coupe die mij wellicht voorgoed geperverteerd heeft voor meisjes met kort haar, maar in een soort pagemodel dat ongeveer tot de kinlijn liep en haar tot een showroommodel van vrijgemaakte truttigheid maakte. Op mijn vraag verklaarde ze, met wat aarzelende lach, dat ze zich door haar moeder had laten knippen. Het was me te moede alsof er iets moois voor altijd ontluiserd was. Maar toen we aan tafel gingen zitten (zij naast me, of tegenover me) merkte ik ondanks mezelf dat haar ogen nog steeds dezelfde magische werking op me hadden, die ogen die altijd straalden of terugstraalden als ik erin keek, dat ze nog steeds

op dezelfde manier praatte & bewoog en dat ik nog steeds op dezelfde onmiskenbare wijze tot haar aangetrokken werd.

En terwijl de gesprekken aan tafel voortkabbelden over vakantieplannen & gemeenschappelijke kennissen & de Turkse keuken, dacht ik bij mezelf: iemand moet haar toch vertellen dat ze haar haar niet door haar moeder moet laten knippen? En meteen daarna dat het een onvergeeflijke zonde zou zijn om haar zomaar over te laten aan dat tamelijk onbenullige, vroeg ingeslapen vriendje van haar, zo'n hartvermurwend heerlijk meisje als zij. In gedachten sprak ik mezelf vermanend toe: wees dan ook een man en doe het verdomme dan ook. Maak haar de jouwe.

Het was nog licht toen we klaar waren met eten; het was zo'n oneindig lange dag in juni. Ze moest vroeg weg, had morgen tentamens, en na nog even wat gepraat te hebben stapte ze op haar fiets. Haar kleine borstjes maakten maar een heel lichte golving in het lichtblauwe katoen van het zomershirtje dat ze aanhad: en ik weet niet of ik toen ook al dat verlangen had dat ik nu heb, het verlangen om met mijn vingers over de lichte stof te gaan, om uit haar kleren dat typische mengsel te inhaleren van zeep of wasverzachter met iets anders, een geur die van haar kwam: en natuurlijk om de heuveltjes van haar boezem te strelen, hangtietjes of niet, eerst over haar kleren, daarna eronder, ze in mijn hand te nemen, als kleine vogeltjes te kussen op hun roze of bruine snavelletjes. Ik weet het niet zeker, maar ik heb het sterke vermoeden van wel.